

ԶԿՆՈՐՍՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԶԿՆԵՐՈՒ ՈՐՍԱՐԱՆՆԵՐ ԹՈՒՐԷՒՈՅ ՄԷՋ

Pêche et Pêcheries en Turquie, այս է Գարեգին Տէվէճեանի՝ Կ. Պոլսոյ Զկնարանին երբեմն վարիչի և Զկնորսութեանց Պետին և Գննիչին հրատարակութեան ախտոյսը, տպուած ի Պոլիս 1926, ֆրանսերէն, 480 էջ բնագիրը և 169 յաւելումներ:

Յառաջարանին մէջ ինքնին հեղինակը կը ծանօթացնէ թէ, աշխատութիւնը՝ արդիւնք երկար տարիներու քննութիւններու և ուսումնասիրութիւններու, տպուած է նախ թուրքերէն լեզուով 1915ին:

Առաջին անգամն է որ հեղինակ մը Արեւելքի ջուրերու մէջ ապրող ձկնեւրուն և այդ ջուրերուն մէջ ի գործ դրուած ձկնորսութեան վրայ կը գրէ, եւ օգտակար թուած է իրեն ֆրանսերէն լեզուով այս երկրորդ տպագրութեան մէջ, ոչ միայն կարգ մը յաւելումներ, այլ և շատ մը բարեփոխութիւններ ընել: Այսպէսով, կարելի եղած չափով, լրացուցած է թուրքերէն տպագրութեան մէջ ժամանակի ընթացքին տեսնուած թերին, և ամբողջութեան մէջ ճշգրտ գայն և աւելի ներկայանալի դարձուցած: Օրինակ մը միայն տալու համար, ֆրանսերէն բնագրին մէջ աւելցուցած է իր ուսումնասիրած բոլոր ջրեղէն կենդանիներուն, գիտական անուններուն լատիներէնը, նշանակելով որ ընտանիքին անոնց պատկանելիք:

Զկնորսութեան մէջ գործածուած բառերուն փոխանակ ֆրանսերէն-թուրքերէն բառարանին, որ անօգուտ դարձած էր բնագրին մէջ մուծուած քացատրութիւններուն հետեւանքով, ներկայացուցած է այժմ իբրեւ զբնիկ յաւելում՝ քանի մը վիճակագրական տախտակներ:

Այս տախտակները միայն, տասներհինգ տարուան աշխատութիւն արժած են. կը

համառօտեն անոնք ամենէն ստոյգ և ամենէն կատարեալ տեղեկութիւնները թուրքիոյ ձկնորսութեանց հարստութեան և ապագայ հնարաւորութեանց վրայ:

Ա. Տախտակ. — Պոլսոյ ձկնարանին մէջ, որ թուրքիոյ ամենէն ժիր վաճառատեղին է այս կարգի ապրանքներուն, վերջին տասներհինգ տարիներուն մէջ ծախուած ձկնեւրուն տեսակները, քանակը, արժէքը և տարեկան միջին գինը:

Բ. Տախտակ. — Պոլսոյ նոյն ձկնարանին մէջ վերջին չորս բնական տարիներու ընթացքին ամէն ամիս վաճառուած ջրեղէն կենդանիներուն տեսակները, քանակը և արժէքը:

Գ. Տախտակ. Գանակ և տարեկան միջին գին ձկնորսութեան արդիւնքներուն թուրք ծովափներուն վրայ, ձկնեւրու զբախաւոր տեսակներուն և կիրարկուած գործիքներուն տեղեկութեամբ:

Դ. Տախտակ. — Օսմանեան երբեմնի կայսրութեան սահմաններուն մէջ զբտնուած բոլոր լճերուն տեղը, ընդարձակութիւնը, ջուրերու տեսակը, խորութիւնը. հոն բռնուած ձկնեւրուն գլխաւոր տեսակները և տարեկան քանակը, և կիրարկուած գործիքներուն բնութիւնը:

Ե. Տախտակ. — Թուրքիոյ գետերը, առուները և առուակները, անոնց աղբիւրը և ակունքը, որսի տեղաբաժինները, զբախաւոր տեսակները, թակարդները և իւրաքանչիւր գետի տարեկան արդիւնքները:

Հուսկ, կը հրատարակէ ամենածիշգ տեղեկութիւններ վոսփորի և Մարմարայի թաւրերու (Madrages) տեղեկուուն և սահմաններուն վրայ, ինչպէս նաեւ թրքական միւս ափունքներու ձկանց որսաբաններու մասին, անոնց մէջ գործադրու-

ուած ձկնորսութեան կերպերուն և բռն-
ուածներուն տեսակին և քանակին նկատ-
մամբ: Գրքին վերջը դրուած վերլուծական
ցուցակը կը դիւրացնէ հետաքրքրուողնե-
րուն իրւաւ գտնելու խղճմտօրէն ճշդուած
տեղեկութիւնները կամ կարելի եղած տը-
քամբանական բացատրութիւնը հին Օս-
մանեան պետութեան ծովերու կամ անուշ
ջուրերու այս կամ այն կենդանիներու
վրայօք:

Թրքական ջուրերու մէջ ապրող անա-
տուններու պատկերները գծուած են բնա-
կանին վրայ, իսկ օտար ջուրերունը առ-
նուաբ ևն անոնց վրայ արդէն խօսող
գրքերէն: Հեղինակը կը ճանչնայ թէ այս
պատկերներուն կարելի չէ եղած տալ
ճշգրիտ նմանութիւն և փափաքելի կա-
տարելութիւնը:

Չկնարանութեան մէջ նշանաւոր մաս-
նագէտներ և մեծամեծ անձեր շնորհաւո-
րած են իր գրութիւնը Թուրքերէն ձեւին
տակ. ի մէջ այլոց, ի. Նիկնէ, հեղինակ
շատ մը գրքերու, իտալերէնի Թարգմա-
նած է զայն մեծ մասամբ. և Համպուրկի
Ուս. Ehrenbaum բազմաթիւ տետրե-
ներու մէջ գովեստով խօսած և Տիար
Տէվէհեանի գրուածքէն անցքեր յիշած և
պատկերներ արտատպած է: Դժբախտա-
բար, պակասաւոր Թարգմանութիւնները՝
որոնց վրայ օտար հեղինակներ օտիպուած
էին հիմեկ իրենց զնահատանքը, Թոյլ
տուած չեն որ ամէն անգամ կարենան
զառել իրեն ամբողջ գիտակցութեամբը:

Այս անպատեհութեան դարման տանելու
կոչուած է, բացի ուրիշ առաւելութիւն-
ներէ, ներկայ տպագրութիւնը, և ֆրան-
սերէն լեզուն աւելի դիւրամատոյց պիտի
դարձնէ հոն հաւաքուած օգտակար ծա-
նօթութիւնները:

Հանրային Պարտուց Մատակարարու-
թեան շնորհիւ է որ հրատարակութիւնը՝
ըլլայ Թուրքերէնը ըլլայ ֆրանսերէնը՝ կա-
րելի եղած է կատարել, բայց անկէ ա-
ռաջ, վարիչներուն թանկագին խրախոյսն
է, զնահատութեան և դրամական վար-
ձատրութեան՝ որ հեղինակին ձեռնարկած
դժուարին գործին քաջակեր եղած ևն,
հասնելու իր մտադրած նպատակին:

Գարեգին Տէվէհեանի գրութիւնը մեզ
Հայերու համար յատուկ իր կարեւորու-
թիւնը ունի, որովհետեւ մեր նախկին
պատմիչներու յիշած ձկնեղէն հարստու-
թիւնը կու գայ վաւերացնել, թէև դա-
րեր սահած անցած ըլլան, և այս տեսա-
կէտով ուսումնասիրել երկար փորձառու-
թեան վրայ հիմնուած իր յիշատակու-
թիւնները:

Գրուածքը արժանի է ամէն շնորհա-
ւորութեան, հոգ չէ թէ քիչեր հետաքրք-
րութիւն այս մասնաճիւղով. շատեր իր
նկարագրած ձուկերը պիտի ուզեն տես-
նել իրենց սեղաններուն վրայ, երանի թէ
նոյնքան փափաքով աշխատութեան սե-
ղանին վրայ ախորժէին ունենալ շքեղ այս
հատորը:

Հ. ՔՆՐՈՐԷ Վ. ԶՐԱՅԱՆ